

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.147.88:811 (436)

О. М. Биндас

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В АВСТРІЇ

У статті розглядаються питання підготовки вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах Австрії. Важливою складовою процесу їх професійної підготовки є формування методичної майстерності, яка нерозривно пов'язана з отриманням теоретичних знань і набуттям практичних навичок і вмінь. Досліджується проблема формування практичних навичок та вмінь майбутніх учителів іноземних мов у процесі їхньої професійної підготовки. Аналізуються різноманітні організаційні форми практичної підготовки вчителів у взаємозв'язку та в загальному контексті професійної підготовки. Висвітлено досвід організації навчання іноземних мов та аналіз особливостей практичних аспектів підготовки вчителів іноземних мов у Австрії. На основі порівняльного аналізу сформульовані положення, реалізація яких сприятиме забезпеченню більш високої якості підготовки таких спеціалістів в Україні.

Ключові слова: *учитель, іноземна мова, педагогічна практика, виробнича практика, стажування, підготовка, програма, вищий навчальний заклад.*

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів європейської освіти є підготовка вчителів іноземних мов. У кожній країні діє власна система підготовки, що відбиває національні потреби, історію та традиції. Поряд із тим, з огляду на тенденцію інтеграції у вищій освіті в Європі, у підготовці вчителів вводяться спільні моделі та запроваджуються зміни. На даному етапі розвитку вищої освіти відбуваються трансформаційні процеси, метою яких є вдосконалити й уніфікувати систему підготовки вчителів іноземних мов у всіх європейських країнах, забезпечивши тим самим єдність базових засад у формуванні фахівця даного напрямку. Важливою складовою процесу професійної підготовки вчителів іноземної мови є формування їхньої методичної майстерності, яка нерозривно пов'язана з отриманням відповідних теоретичних знань із педагогіки, психології, дидактики й методики навчання іноземних мов, а також формуванням практичних навичок і вмінь застосування отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Питаннями освітньої системи Австрії займаються як іноземні, так і вітчизняні вчені. Зокрема, окремі аспекти австрійської освіти вже аналізувалися науковцями О. Локшиною, Л. Загорулько, А. Сбруєвою. Проблеми професійного розвитку вчителів даної країни досліджують Л. Карташова, Н. Когут, Н. Бендерець, Л. Данилова, О. Денічева, Л. Дзевицька, О. Гаснер, Х. Сеель, У. Фрітц, Б. Фрієхс, А. Карпаті. Наукові розвідки щодо змісту та структури професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у різних країнах

Європи, у тому числі в Австрії, подано в працях Н. Авшенюк, В. Базуріної, В. Баркасі, О. Голотюк, І. Задорожної, Ф. Бухбергера, М. Шратца та інших. Але досі мало приділялось уваги питанням організації та проведення педагогічних практик, їх різновидам і ролі під час підготовки вчителів в австрійських навчальних закладах.

Мета статті – висвітлити досвід організації навчання іноземних мов та аналіз особливостей практичних аспектів підготовки вчителів іноземних мов у Австрії.

Виклад основного матеріалу. Австрійська система освіти є надзвичайно цікавою з погляду реформування. Усі зміни були зумовлені європейськими вимогами до змісту та організації освіти на всіх рівнях, зокрема й щодо підготовки вчителя іноземних мов на кожному з цих етапів. У науковій літературі часто порівнюють освіту в Австрії з іншими країнами, підкреслюючи, що вона відкрита для позитивних нововведень, однак залишає за собою унікальну самобутність, національні й регіональні особливості. Так, Бруно Зеєбахер у своїх дослідженнях із проблеми впровадження раннього вивчення іноземних мов в Австрії стверджує, що таке навчання є результатом інтеграційних процесів країни в Європейський Союз, членство в якому лише підсилило значущість і необхідність такої реформи [3].

В Австрії вчителів іноземних мов готують університети або педагогічні коледжі. До того ж у початкових школах прагнуть залучати до викладання іноземних мов учителів початкової школи, щоб забезпечити викладання всіх предметів одним учителем. У половині європейських країн учителі, які працюють у державних школах, є державними службовцями (Бельгія, Франція, Німеччина, Італія, Ліхтенштейн, Люксембург, Мальта Нідерланди, Польща, Португалія, Словенія, Іспанія, а також Австрія) [5]. У доповіді «Підготовка вчителів іноземних мов: розвиток у Європі» зазначено, що викладачі мов у вищих навчальних закладах зазвичай мають університетську освіту, утім мають недостатню підготовку з дидактики (*general teaching*) та методики викладання іноземних мов (*language teaching*) [1, 270]. Часом кваліфіковані вчителі працюють за контрактом. У цьому випадку вони не є державними службовцями.

Австрія та Німеччина наполягають на випробному періоді, по закінченні якого вчителі-стажери мають представити певну роботу, або інколи скласти екзамени. Проходження випробного періоду в цих країнах впливає на подальше здобуття статусу державного службовця. Водночас перспективи професійного кар'єрного росту для вчителів іноземних мов є досить обмеженими.

Педагогічна підготовка може надаватися протягом здобуття студентами вищої освіти (*undergraduate cycle*) та після здобуття такої (*postgraduate cycle*). Низка країн використовують обидві форми. Інколи організація навчання залежить від того, до викладання в якому типі навчального

закладу готується студент (*at upper or lower secondary level*). Курс навчання протягом здобуття вищої освіти триває 4–5 років, в Австрії та Бельгії – 3 роки. Курс педагогічної підготовки для тих, хто здобув вищу освіту, триває 1–2 роки.

Провідні складові змісту навчання майбутніх учителів іноземних мов збігаються в європейських країнах, хоча існують і специфічні відмінності. Теоретична педагогічна складова включає вивчення педагогіки, загальної освітньої психології та соціології.

Загальною практикою в Австрії, а також у низці інших країн (Чехія, Данія, Німеччина, Угорщина, Італія, Латвія, Мальта, Румунія) є спеціалізація студентів із двох предметів: одна іноземна мова й будь-яка інша дисципліна, це може бути і друга іноземна мова.

Особливістю навчальних програм із підготовки вчителів іноземних мов сьогодні є реалізація «Європейського виміру», що знаходить відображення у:

- визначенні мети й завдань підготовки вчителів;
- включенні вивчення європейської специфіки у змісті окремих дисциплін навчального плану;
- визнанні необхідності забезпечення реалізації рішень Болонського процесу та релевантних стандартів якості освіти;
- розробці навчальних курсів, що надають змогу отримання кваліфікації «вчитель» у кількох країнах;
- участі в європейських проектах і схемах забезпечення мобільності студентів;
- заключенні міждержавних та міжінститутських угод;
- розробці регіональних схем, що передбачають підготовку студентів у країнах-сусідах;
- законодавчому забезпеченні вивчення іноземних мов [9, 23].

Д. Ольшанський зазначає, що значну роль у практичних аспектах підготовки вчителя іноземної мови, поза всякими сумнівами, відіграє педагогічна практика студентів. Педпрактика допомагає студентам відчувати свої сили, усвідомити цінність і важливість тих методичних понять і категорій, які до певного моменту мали досить абстрактний характер. Водночас, неправильно було б відвести педагогічній практиці роль «шокової терапії», яка покликана призвести до перелому у свідомості студентів. На нашу думку, педагогічна практика повинна стати інтегральною частиною всієї системи методичної підготовки студентів, органічним доповненням до процесу формування практичних умінь і навичок, який ведеться на заняттях із педагогіки й методики навчання іноземної мови. Інакше можна створити ситуацію, за якої студент, який стикається з новими викликами під час педпрактики, або, всупереч усьому, зможе подолати всі об'єктивні проблеми й перешкоди за відсутності потрібних навичок і вмінь, або змушений буде констатувати невдачу. Відтак, постає проблема формування методичної

готовності до проходження педагогічної практики як до етапу, що є логічним продовженням системи дій і заходів у контексті методичної теоретико-практичної підготовки вчителя [6].

Практично в усіх країнах курс підготовки вчителів іноземної мови передбачає період педагогічної практики, термін якої різниться в різних країнах. Скрізь звертаються до періоду блочної практики. До педагогічної практики включаються й елементи мікрОВикладання, що організОВуються у вищих навчальних закладах. В австрійських вищих навчальних закладах застосовують закріплення студентів за школами протягом усього періоду навчання. В Австрії студенти практикуються у 5 школах [2, 68].

Постійне професійне зростання, особливо вчителів іноземних мов, можливо за умови фундаментальної наукової підготовки, раціонального поєднання елементів теоретичного навчання та професійної практики. Посилення професійної спрямованості є одним із напрямів модернізації програм підготовки вчителів у вищих навчальних закладах Європи. Це знайшло відображення у збільшенні частки педагогічних дисциплін і практики в навчальних планах [5].

Реалізацію принципу практичного спрямування професійної підготовки вчителів іноземних мов у Австрії забезпечує наявність у навчальному плані такого блоку підготовки, як практична підготовка до роботи в школі. Система організації педагогічної практики майбутніх учителів у вищих навчальних закладах є виваженою та послідовною, характеризується поступовим ускладненням завдань і збереженням наступності між окремими етапами. В австрійських вищих навчальних закладах, наприклад, перша фаза практичної підготовки починається з третього семестру. Зміст цього етапу практики не є диференційованим залежно від напрямку підготовки майбутніх учителів. Під час семінарських занять, що проводяться в межах першої фази практичної підготовки, студенти отримують знання про загальні принципи планування та проведення уроків, спостереження за ними та їх оцінювання. Вони також мають можливість попрактикуватись у проведенні окремих сегментів уроків. Із п'ятого семестру починається друга фаза практичної підготовки, вона є диференційованою залежно від фаху, що вивчають і проходить за обома обраними студентом напрямками, в рівному обсязі (по чотири тижні з кожної дисципліни). Здобуття практичних навичок підкріплюється теоретичним навчанням, яке реалізується через відвідування семінарів. На цьому етапі майбутніх учителів іноземних мов також спонукають до самоаналізу, рефлексії набутого досвіду. Цьому сприяє попереднє та завершальне обговорення відвіданих і проведених уроків, підготовка доповіді про проведення практики [7].

Обов'язковою умовою допуску до першого державного іспиту є проходження виробничої практики протягом 8 тижнів. Цю практику майбутні вчителі іноземних мов повинні пройти у сфері виробництва,

переробки, обслуговування, торгівлі. Можливе також її проходження за кордоном. Метою цієї практики є створення у студентів уявлення про ринок праці поза шкільною системою. Цю практику потрібно пройти до початку основного навчального процесу у вищому навчальному закладі. На нашу думку, ці два типи практики сприяють більш виваженому прийняттю рішення щодо своєї професійної відповідності та допомагають формуванню в майбутніх учителів іноземних мов більш свідомого ставлення до обраної професії [4, 257].

Ще один важливий аспект підготовки вчителів іноземних мов в Австрії – це можливість стажування в країні, мова якої вивчається. Зрозуміло, не всі країни й навчальні заклади здатні забезпечити такі можливості. Утім допомогу в отриманні грантів на навчання надають багато європейських програм (*Socrates, Erasmus, Tempus*), громадські та приватні організації (*DAAD, PAD, the Soros Foundation, the Hungarian Scholarship Committee, Icelandic Student Loan Fund*). Велика Британія, Франція, Іспанія, Німеччина та Австрія беруть участь у програмах мовного помічництва (*Foreign Language Assistant Schemes*). Запровадження таких обмінів і пошуки можливостей для їх забезпечення активно заохочуються в багатьох європейських країнах, зокрема в Україні та Австрії [8].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, розглянувши особливості професійної підготовки вчителів іноземних мов австрійських вищих навчальних закладів, можна стверджувати, що особлива увага приділяється практичній підготовці до викладання у школі, а також профорієнтаційній роботі з метою підтвердження правильності вибору студентом професії вчителя, що значною мірою підвищує якість професійної підготовки вчителя іноземних мов.

При цьому позитивний досвід підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Австрії може бути використаний в Україні у вигляді таких реформаторських змін: посилення уваги до добору вступників на педагогічні спеціальності з використанням тесту на професійну придатність; введення ознайомлювальної педагогічної практики в перші тижні навчання майбутніх учителів у вищих навчальних закладах; продовження терміну проходження педагогічної практики за рахунок скорочення часу для теоретичної підготовки; запровадження навчального стажування студентів у країнах, мова яких вивчається.

Подальшим дослідженням наукової теми буде висвітлення питання академічної мобільності вчителів іноземних мов європейських країн як складової їх професійного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деркач С. Підготовка вчителя до навчання англійської мови в міжнародній освітній політиці: зміни та перспективи / С. Деркач // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2014. – № 9 (ч. 1). – С. 269–273.

2. Кузнецова О. Ю. Особливості підготовки вчителів іноземних мов у європейських країнах / О. Ю. Кузнецова // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – Випуск 47. Педагогічні науки. – С. 66–71.

3. Когут Н. М. Особливості підготовки вчителів іноземних мов початкової школи в Австрії. [Електронний ресурс] / Н. М. Когут // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку : е-журнал. – 2010. – Випуск № 1. – Режим доступу :

http://intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_authors_kogut_nm/

4. Мархева О. Є. Стандартизація професійної підготовки вчителів іноземної мови в країнах Європи / О. Є. Мархева // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2012. – Вип. 35. – С. 255–264.

5. Огнівко Л. В. Європейський досвід забезпечення якості вищої педагогічної освіти. [Електронний ресурс] / Л. В. Огнівко. – Режим доступу :

ognivko.com/index.php/component/.../article?i...

6. Ольшанський Д. В. Нові підходи до формування професійних навичок і вмій як необхідного компоненту методичної підготовки вчителів іноземної мови [Електронний ресурс] / Д. В. Ольшанський. – Режим доступу :

elibrary.kubg.edu.ua/.../D_Olshansky_FO_KA...

7. Fachschaft für integriertes Lehramt Uni-Hildesheim [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.uni-hildesheim.de>

8. Grenfell M. Training Teachers in Practice / M. Grenfell. – Clevedon, Philadelphia, etc. : Multilingual Matters Ltd., 1998. – 187 p.

9. The Training of Teachers of a Foreign Language: Developments in Europe / A Report to the European Commission Directorate General for Education and Culture : revised report [Електронний ресурс] / Michael Kelly, Michael Grenfell, Angella Gallagher-Brett. – Режим доступу :

http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc493_en.pdf.

РЕЗЮМЕ

Биндас Е. Н. Роль педагогической практики при подготовке учителей иностранных языков в Австрии.

В статье рассматриваются вопросы подготовки учителей иностранных языков в высших учебных заведениях Австрии. Важной составляющей процесса их профессиональной подготовки является формирование методического мастерства, которое неразрывно связано с получением теоретических знаний и приобретением практических навыков и умений. Исследуется проблема формирования практических навыков и умений будущих учителей иностранных языков в процессе их профессиональной подготовки. Анализируются различные организационные формы практической подготовки учителей во взаимосвязи и в общем контексте профессиональной подготовки. Освещен опыт организации обучения иностранным языкам и анализ особенностей практических аспектов подготовки учителей иностранных языков в Австрии. На основе сравнительного анализа сформулированы положения, реализация которых будет способствовать обеспечению более высокого качества подготовки таких специалистов в Украине.

Ключевые слова: учитель, иностранный язык, педагогическая практика, производственная практика, стажировка, подготовка, программа, высшее учебное заведение.

SUMMARY

Byndas O. The Role of Pedagogical Practical Training of Foreign Languages Teachers in Austria.

One of the important areas of European education is to prepare foreign languages teachers. The issues involved in the Austrian educational system are worked out by both foreign and domestic scholars: O. Lokshyna, L. Zahorulko, L. Kartashova, N. Kohut, O. Denicheva, L. Dzevyts'ka, O. Gassner, H. Seel, U. Fritz, B. Friehs, L. Graf, F. Buchberger, M. Schratz and others. Still little attention was paid to the organization and conducting the practical trainings, their types and role for teachers training in Austrian schools. The purpose of this article is to highlight the experience of foreign languages learning and to analyze the features of practical aspects of foreign languages teachers training in Austria.

The article deals with the matters of foreign languages teachers training in Austrian higher educational establishments. An important component of their training is the methodological expertise forming, which is closely involved with the acquisition of theoretical knowledge and practical skills and abilities. The problem of formation of practical skills and abilities of future foreign languages teachers in their training is investigated. Different organizational forms of practical teacher training in the relationship and in the general context of training are analyzed.

The organization experience of foreign languages learning and analysis of features of practical aspects of foreign languages teachers training in Austria are highlighted. Having considered the features of foreign languages teachers training in Austrian higher educational establishments, one could confirm that special attention is given to practical training for teaching in schools and to vocational work in order to verify the correctness of the student's choice of teaching profession that greatly improves the quality of foreign languages teachers training.

Based on the comparative analysis some points, the implementation of which will promote much higher quality of specialists training in Ukraine, are formed. They are: the increasing attention to the selection of applicants for teaching profession using an aptitude test; the introduction of practical training during the first weeks for future teachers training in higher educational establishments; the extension of practical teachers training by reducing the time for theoretical training; the implementation of educational students' internships in the countries whose language is studied.

The further research will cover the issues of academic mobility of foreign languages teachers in European countries as a component of their professional development.

Key words: *a teacher, foreign language, practical training, vocational training, internships, training, a program, higher educational establishment.*